

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ. (PÜSPÖKI HIVATAL)

A TISZÁNTÜLI REFORMÁTUS EGYHÁZ-
KERÜLET HIVATALOS KOZLÖNYE

Megjelenik — egyelőre — havonként, a hónap 15. napján.
Jelenlegi előfizetési ára — az összeg utólagos kiegészítésének
fenntartásával — egy évre 5000 pengő.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: D. DR. RÉVÉSZ IMRE

Magyar köztársaság

A magyar nemzetnek a ma lehetőségek legdemokratikusabb választójog alapján, a ma lehetséges legtisztább választással összegyűlt törvényhozó testülete, a Nemzetgyűlés, a nemzeti akarat köztársasági intézményéhez, a köztársaságot állapította meg Magyarország államformáját.

Maga a nemzetgyűlés kijelentette, hogy a királyság ősi intézményéhez a magyar állam és nemzet történetének nem egy dicsőséges és felejthetetlen fejezete kapcsolódik. A köztársaság kikiáltása nem azt jelenti tehát, mintha a nemzet a maga távolabbi múltjának ezeket a felemelő bizonyosságait hálátlanul ki akarná törölni évtáplajából, törvénykönyveiből és szívéből. Hanem azt jelenti, hogy a közelebbi múltnak ellenirányú bizonyosságából a nemzet a maga életének négy század óta páratlan méretű sorsfordulatát végre is kénytelen volt levonni egy elhatározó következtetést: azt, hogy jövőjét a királyság államformájában nem látja többé biztosítva sem a belső, sem a külső politika terén.

Bennünket, magyar reformátusokat sem Bibliánk és hitvallásunk, sem azokból kivont politikai szemléletünk nem nevelt arra, hogy a királyság intézményét a Róm. 13:1—7-ben lefektetett irászerű korlátokon túlmenő s mintegy vallásos áhítatszerű tisztelettel vegyük körül. A „szent korona tana“ nincs ugyan híjával bizonyos biblikus reminiscenciáknak, de nem tiszta evangéliumi ihletésből fakadt, hanem a középkori állammisszióknak keresztjén és nem keresztjén elemekből összeszőtt alkotása. És ez a tan a magyar lelket, különösen pedig a magyar református lelket sohasem tudta annyira átítatni, hogy vele szemben ne érvényesülhetett volna évszázadról-évszázadra erősülő hatással a már középkori eredetű „ius resistendi“, méginkább pedig a Habsburg-királysággal a nemzet valódi érdekeiért szembeszállott, túlnyomólag evangéliumi hitű nagyjaink emléke és példája Bocskaytól Kosuthig.

A magyar reformátusságnak már csak a saját egyházi és politikai történetének véres és könnyes tanulmányai alapján is évszázadról-évszázadra jobban fel kellett ismernie a Kálvin idevonatkozó tanításainak Isten igéjén alapuló igazságát. Nem akarom itt leírni az Institutio IV. könyve 20. fejezetének 8. szakaszában foglaltakat, amelyekhez olvasóink legnagyobb része könnyen hozzáférhet. Inkább arra a kevésbé ismert tényre emlékeztetünk, hogy szentírás-

magyarzataiban Kálvin mondhatni még határozottabban nyilatkozik erről a kérdésről. A Mózes V. könyvéből szóló prédikációiban (Opera XXVII. köt.) például „Isten megbecsülhetetlen ajándékának“ mondja, hogyha Ő megengedi, „hogy egy nép szabadon választhassa legfőbb elöljáróit is“. „Szabad államban élni — úgy mond tovább — sokkal jobb állapot, mint fejedelem alatt élni.“ Az összefüggésből világos, hogy a „szabad állam“-on elsősorban az általa legjobban ismert svájci és németbirodalmi városállamok köztársasági formáját érti.

„Mert sokkal elviselhetőbb dolog, hogyha olyanok kormányoznak bennünket, akiket választás helyett be ebbe a tisztségükbe s akik elismerik magukról, hogy a törvényeknek ők is alá vannak vetve, mint hogyha fejedelem van föltűnt, aki megokolás nélkül parancsol s aki akármennyire gyermekkorban van is még, öröklő s hatalmat s még akkor is engedelmességre köti, hogyha valami bolondul hebehurgya alak vagy pedig a világ legkegyelmebb zsarnoka.“

Végül immár azt is megmondhatjuk, hogy az államforma kérdésének az a megoldási kísérlete, amelyben egy hónap híján 26 esztendeig éltünk, az ideiglenességnek és a felemáságnak minden ismervét magán viselte s már csak ezért is hiányzott belőle a belső őszinteség. Megszűnt ennél fogva nem kis teherrel szabadítja meg éppen az evangéliumi mértékekhez leginkább igazodó magyar lelkiismereteket.

*

Az új magyar köztársaság első elnöke a tiszántúli egyházkerületbe kebelezett református lelkipásztor. Nem kívánjuk most elemezni ezt a mélyen szimbolikus jelentőségű tény, amelynek jelképsége majdnem egyenlő súlyú azzal, hogy az 1849. április 14-i nagy döntés a debreceni Kollégium és Nagytemplom falai közt hozott meg, illetőleg hirdettetett ki. Ellenben erről a helyről is küldjük keresztényi áldáskívánatainkat és testvéri imádságainkat az új Államfő felé. Érezze meg, hogy mint legközelebbi lelki családtagjai, büszkéek vagyunk reá alázatos mély hálaadással az ő Urá és a mi Urunk iránt — feltűnjük is családias aggódással, úgy, ahogy csak az ismeretlen vizeken, iszonyú viharban hánnyódó, félig roncsos hajó kapitányát féltető remegő családja — és rábizzuk az egyetlen mentő és megtartó Kézre azzal a hittel, amelyet együtt vallunk vele mindhalálig: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk!“

R. I.

Hitvalló egyház — bünvalló egyház

A német hitvalló egyház vezetősége — amely a náciizmusnak és egyházi nyúlványainak megsemmisítésével természetesen protestantizmus képviselői és irányítói — 1945. október 18—19-i stuttgarteri zsinatán, abból az alkalomból, hogy az Egyházak Világtanácsának (az oikumenikus világszervezetnek) képviselői ellátogattak Németországra s a hitvalló egyházi vezetőséggel találkoztak, a következő

nagyjelentőségű deklarációt bocsátotta ki:

„Üdvözölve a vendégeket „annál hálásabbak vagyunk — úgy mond — ezért a látogatásért, mert a mi népünkkel nemcsak a szenvedés nagy közösségében tudjuk magunkat, hanem a vétkesség nagy szolidaritásában is. Nagy fájdalommal állapítjuk meg, hogy mi általunk németek által számos népre és országra végzetlen szenvedés szakadt. Amiről mi gyakran tettünk volt bizonyosságot a mi gyülekezetünk előtt, azt most az egész egyház nevében nyilatkoztatjuk ki. Az ugyan igaz,

hogy mi sok éven át küzdöttünk a Jézus Krisztus nevében ama szellem ellen, amelynek rettenetű kiabrázolója az erőszak nacionálszocialista uralma lett — de vádoljuk magunkat a miatt, hogy bizonyosságtételünk nem volt bátrabb, imádságunk nem volt hittel teljesebb, hitünk nem volt örvedeőbb és szeretetünk nem volt lángolóbb.

Most egyházainkban új kezdetnek kell következnie. A Szentírásra alapozva és teljes komolysággal az egyház egyetlen Urához igazodva, egyházaink most elindulnak, hogy megtisztítsák önmagukat oly befolyásoktól, amelyek a hittől idegenek, és hogy rendet teremtsenek önmagukban. Reménykedünk a kegyelem és az irgalom Istenében, hogy Ő egyházainkat fel fogja használni önnön eszközeiül és hatalmat ad nekik igéje hirdetésére, valamint arra, hogy az Ő akaratának való engedelmséget indítsanak fel közöttünk és népünk között.

Mély örömmel tölt el bennünket az, hogy ez új kezdet küszöbén teljes szívből egyeknek tudhatjuk magunkat az oikumenikus közösségbe tartozó többi egyházakkal.

Reménykedünk Istenben, hogy az egyházak közös szolgálata által világszerte megtehető az erőszak és a bosszúállás szelleme, amely most már újból kezd erőre kapni — és hogy a békességnek és a szeretetnek a szelleme, amelyben az agyonkínzott emberiség egyedül találhatja meg gyógyulását, elhatározó fönybe kerül.

Ebben a történelmi pillanatban — amikor az egész világnak új kezdetre van szüksége — így imádkozunk tehát: Veni Creator Spiritus“.

Az óriási jelentőségű okmány aláírói között csupa olyan névvel találkozunk, amelyeknek viselőire jól emlékszünk a német hitvalló egyház szenvedésekkel és mártíromságokkal teljes harcából — akiknek életbenmaradását nem győzünk eléggé hálat adni a szabadító Istennek: Warm, Meiser, Hahn, Dibelius, Smend, Asmussen, Niemöller, Lilje, Held, Niesel, Heinemann.

Nincs terünk e megnyilatkozásnak nagyon is megérdemelt bővebb méltatására. Csak szinte távirati stílusban jegyezzük meg a következőket:

1. Mennyire leomlik ezzel a nyilat-

kozattal az a súlyos gátlás, amely a két világháború közt a német evangéliumi egyházak legnemesebb fiai számára is lehetetlenné tette az oikumenikus mozgalmakba való szívbéli bekapcsolódást és az angolszász protestantizmus iránti testvéri bizalom kialakulását! (Ezzel természetesen nem azt akarjuk mondani, mint hogyha az angolszász protestantizmus oldalán semmiféle megbánni való nem lett volna akkor és nem volna most. A nagy kegyelemajándék azonban az, hogy most a hitvalló német nyilatkozat által kiküszöbölődött az ilyen engesztelő és gyógyulási folyamatoknak alapvető akadálya: a „ki kezdte?“ és a „ki kezdje?“ egyfelől gyermekes, másfelől sántáni kérdései.)

2. Mennyire mély töredelmet kell éreznünk, amikor a német hitvalló egyház 1933—1941 közti magatartásával összehasonlítjuk a magunkét! Mert ha arra emberek előtt talán hivatkozhatunk is (bár egészen a Kegyelem munkája volt), hogy súlyos és megbotránkoztató hitbeli eltéréseknek mi nem estünk áldozatul — mint a német protestáns egyházak vezetőinek és tagjainak nagy többsége —, de viszont a zsidókérdésben és a magyar államvezetésnek egyre pogányabb irányba tolódásával szemben mi, mint egyház, megközelítőleg sem tudtunk és nem mertünk olyan tiszta és erős hangokat állandóan és következetesen, minden következmény vállalásával megútni, amelyeket megütöttek a német hitvallók.

3. Ennek következtében a mi hitvalló egyházunk átalakulásunknak legelső lépése — még sokkal inkább, mint német testvéreinknél — csakis a nagy közös bűnbánat és bűnvallás lehet!

R. I.

Néhány tétel az egyházi megújulás kérdéséhez

1. Az egyház megújulásának szükségessége nem a korszerűség, hanem az Ige s abból fakadóan az „ecclesia semper reformari debet“ reformátori elvének mindig aktuális követelménye. Ebből következik, hogy minden igazi reformáció legelső feladata az, hogy az egyháznak az Ige által megvilágított eszményét (I. Kor. 12:4—13:1; Eféz. 4:1—16; Kolossé 1:18—25 stb. V. ö. a Heidelbergi Káté 54. és 55. kérdéseivel) tisztán lássa, az eszmény megvalósításához vezető utakkal, eszközökkel és módszerekkel együtt (tárgyi és személyi feltételek). Ebből viszont az következik, hogy az igazi reformációnak lelki és szellemi előfeltételei vannak és a reformáció, mint gyümölcs csak mély evangélikus tevékenység nyomán Isten Lekötől ajándékozott lelki ébredés következményeként jelentkezhetik az egyház életében. Reformációt erőszakolni sem nem lehet, sem nem szabad. Viszont bizalommal és reménységgel kell nézünk az ébredési mozgalmakra, amelyeknek az egyház felé irányuló convergentiáját örömmel kell megállapítanunk.

2. Kívánatosnak és szükségesnek tartjuk, hogy a magyarországi református egyház legközelebb összeülő zsinati ülészaka az egyházunkra is ránehezedő ítélet alatt bűnbánattól eltelev deklarálja az egyházi megújulás szükségességét, a teljes Szentírás és hitvallásaink alapján.

3. Az egyház megújulása összefügg az egyháztagság fogalmának és tartalmának megújulásával. Az egyháztagság ismertető jegyei: a szent keresztség alapján, megfelelő korban megtörtént komoly hitvallástétel (konfirmáció) után az úri szent vacsorával rendszeres élés, valamint a gyülekezet, mint hit- és szeretetközösség életében való munkás részvétel az egyházfegyelmek és az egyházfenntartás terheit önkéntes vállalásával és valóságos hordozásával. 4. Szükségesnek tartjuk az igehirdetés s általában az egyház tanító tevékenysége problémáinak megvizsgálását s a gyümölcsözőbb eredményre vezető módszerek megállapítását.

5. Szükségesnek tartjuk a minél intenzívebb gyülekezeti lelkigondozás biztosítása érdekében már eddig is meghozott egyházi törvények lehető sürgős végrehajtását és a segédlelkési státusz megszüntetését úgy, hogy az eddigi segédlelkészek felelős önálló munkakörrel rendelkező lelkészekként állítsanak a gyülekezeti élet szolgálatába, a jövőre nézve pedig a lelkészjelöltek kellő gyakorlatának megszerzéséről más formában történjen gondoskodás.

6. Szükségesnek tartjuk a missziói törvény revízióját és hiányainak pótlását.

7. Kívánatosnak tartjuk egyházkerületenként egy ú. n. állandó egyházi reformbizottság létesítését és

működését. E bizottságban legyen képviselve az egyházi törvényben megállapított mindenik lelkesi kategória, megfelelő számú alkalmas világi testvérekkel, elsősorban presbiterekkel is kiegészítve.

A debreceni egyházközösség lelkeszeinek testülete 1946 február 4-én tartott értekezletében, megfelelő előkészítés után ezekben a tételben állapodott meg, mint olyanokban, amelyek alkalmasoknak lát szívesebben résztvevő reformprogrammu nucleus-át, valamint arra, hogy hozzájuk termékeny eszmecsere fűződjék. Erre a

céla lapunk hasábjait a jelenlegi szűk korlátok közt is köteleességünknek tartjuk ezennel megnyitni. Oly hozzászólásokat is köszönettel veszünk, amelyek az itt közölhetőség térbeli határait esetleg túllépik, mert a reformok előkészítésében azokat is fel lehet használni, akár egyenként, akár — amit különösen szeretnénk s amire nézve az egyházkerületi tanács már felszólítást is bocsátott ki — önkormányzati testületeinktől, illetőleg lelkesi vagy presbiteri konferenciáktól származnak.

R. I.

lőtlenségét és egyformán az Isten akaratában gyökerezeti az egyén önállóságát is, meg az egyén alárendeltségét is egy társadalmi egésznek. Ennélfogva egyedül

a keresztyénység oltalmazhatja meg az embert mind az egyoldalú individualizmusnak mind az egyoldalú kollektívizmusnak a veszedelmétől.

Útban a missziói egyház felé

Az ORLE 1940. évi komáromi konferenciáján ilyen címmel tartottam igénytelen, rövid előadást. (Megjelent az „Igazság és Élet” 1940. évi novemberi számában, 267. l.) Ennek az előadásnak az első mondata így hangzott: „A legelső igénytelen gondolat, amely a kitűzött tárggyal kapcsolatban felvetődött bennem, az, hogy *valóban útban vagyunk a missziói egyház felé; nem azért, mintha mi menelnénk szent elszántsággal... minden kockázatot vállalva, küldetésünk teljes tudatában a missziói egyház eszményének megvalósulása felé... hanem azért, mert — mi akár akarjuk ezt, akár nem — Isten maga viszi ennek a korszaknak a keresztyén-ségét és egyházait történelmi rengések és életes pátoszoktól át a sokáig tartó bódulatból az ébredés, a küldetés újból való meglátása és megragadása, léte értelmének és céljának újból való meglátása, a missziói egyház felé.*”

Akkor még csak a cárizmussal összeházasodott orosz orthodox egyház itélete, meg a német protestantizmus súlyos kríziséből megszületett „Bekennntniskirche” tanúskodott arról, hogy a fenti megállapításnak megvannak a történelmi alapjai és bizonyosságai, azóta a körülöttünk és a rajtunk is lejáratott történetek még nyilvánvalóbbá tették, hogy a történelem Ura nem alszik, ha egyházai elaludtak is a rájuk bízott kincsek mellett.

Mi következik ebből a felismerésből? Milyen magatartásra kötelez bennünket, magyar reformátusokat a történelmi változásnak még távolról sem lezárt folyamata? Ha mindenre kiterjedő alaposítással és részletességgel akarunk megválaszolni ezt a kérdést, tanulmányt kellene írni a keresztyénységünk és egyházunk összes életfunkcióit és egész léteitertületét felölelő és átfogó problémák elvi tisztázásáról és gyakorlati megoldásáról. Itt és most legyen elég eszméltetésre és elgondolkoztatásra a következő néhány gondolat és alapkövetelmény:

1. *Mindenekelőtt bűnbánattartás.* — Még ha vizket is a fülünk tőle, újra meg újra hangoztatunk kell s még inkább gyakorolnunk. Elsősorban befelé, önmagunk felé, „illetékesek és hivatalosok” irányában, de kifelé, egyháztagok tömegei felé is. Meg kell látnunk és be kell vallanunk, hogy Isten ítéletet tartott a bűneink felett. A német hitvalló egyháznak a koncentrációs táborokból kiszabadított legjobbjai emberi mérték szerint joggal hátrihattak volna el maguktól minden felelősséget a világ előtt azért, ami a németység miatt zúdult borzalomban és szenvedésben az emberiségre. Tudjuk, hogy a halál kockázatát is vállalva, keményen és követ-

keztesen tiltakoztak az ellen, amit nem tudtak a lelkiismeretükkel elfogadtatni, mert az Ige elárulását jelentette volna. Nem ezt tették. Lapunk jelen számában közzétett deklarációjukat nem lehet megrendülés nélkül tudomásul venni. Ne kezdjük magunkat mi se. Tartsunk bűnbánatot.

2. *A könnyeink csak a bűneinknek szóljanak, ne pedig a tegnapiak általánosan.* Ne sóhajtozzunk a tegnapi után, ne sirjunk vissza azt, ami elmúlt. Ne emlegessük fel azt se, hogy még a legszociálisabb célokat szolgáló s a kisemberek áldozatos szeretetéből létesített alapítványok földjeit is, igénybe vette a földreform-törvény, pedig árvákat tartottunk, szegénysorsú tehetségeket neveltünk ezeknek az alapítványi földeknek a jövedelméből. Tisztán kell látni azt, hogy az egész magyarság erőgyarapodásáról és arról van szó, hogy a legelőbb magyar sorskérdés végre megoldáshoz jutott, a régen esedékes történelmi igazságszolgáltatás megtörtént. Másfől meg kell látnunk azt is — és elsősorban ezt —, hogy Isten az egyházfenntartás egyetlen élő és életforrásához való visszatérésre utal és figyelmeztet, sőt kényszerít bennünket. Mi a földben többet látnunk már, mint amennyit szabad lett volna. Bázist, biztosítékot. Isten kivette egyetlen történelmi fordulatban a kezünkől, hogy az igazi bázisra, a hitre építsünk s ne legyenek többé „sok javaink” és ne mondhasuk a példázatbeli gazdaggal: „én lelkem... tedd magadat kényelembe.”

3. *Ne a Ma egyenlőségben bennünket, hanem az Ige.* Ne higgyük azt, hogy az új mindentől fogva hibátlan is s hogy a Mít képviselőiben, terveiben és alkotásaiban nem árnyékolja be és nem kíséri nyomon ősi életlenségünk, a bűn, hogy megromlás és zsákutcába juttassa a legjobbakat is. Egyik fő bűnünk és gyengeségünk a Tegnapi is éppen az volt, hogy nem tartottuk benne elég magasra és elég bátorsággal az Ige szövegét. Ma csak ezt tegyük és semmi egyéb. De ezt tegyük azzal a felelősséggel és a szeretettel, ami a Pál lelkét égette: „*aj nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem*” (I. Kor. 9:16). Higgyük el, hogy a Mának s a Mában az élet útján induló népünknek ezzel tesszük a legnagyobb szolgálatot. S higgyük el, hogy csak így használhat fel bennünket Isten arra, hogy ne nélkülünk, bennünket elvetve, hanem velünk, minket eszközökként felhasználva vigye egyházunk életét a megújulás, a hitvalló, tehát missziói egyház megvalósulása felé.

Ferezezy Károly.

Igazságosság és egyenlőség*

(Brunner Emil)

„Az igazságosságnak az az eszméje, mely szerint minden ember, ha öreg, ha fiatal, ha férfi, ha nő, ha szabad, ha szolga, egyenlőjű abban az értelemben, hogy úgy kell velük bánni, mint egyenlőkkel — ez az eszme lényegében a bibliai kijelentésből ered, amely szerint Isten az embert *a maga képére* teremtette (Gen. 1:27). Tehát az embert általában, nem a zsidót vagy a görögöt. Az Ószövetség egyik legrégibb jogi tétele is azt mondja a maga egyetemesen kötelező tömör fogalmazásában: „Aki embervért ont, annak vére ember által ontassék ki: mert Isten a maga képére teremté az embert” (Gen. 9:6). A bibliai jogi tudat legmélyebb alapja éppen az, hogy minden ember Isten képe teremtett. Az emberi méltóságnak ezt az ószövetségi tanát az Újszövetség nem alakította ugyan át, de annál inkább elmélyítette és radikálizálta. Sőt azt mondhatjuk, hogy ez a tan csak annak a hitnek erejéből jutott teljes érvényesüléshez, amely hitnek a tárgya Jézus Krisztus, mint minden embernek és népek Megváltója. Amint Jézus Krisztus célja minden emberi történetnek, úgy az Ó benne emberré lett Istenfia az Újszövetség tanítása szerint eredete is minden emberi történetnek, sőt általában minden teremtettségnek, és az ember ösképe. Obenne van meg az emberiségnek a közös eredete is, meg a közös rendeltetése is (I. Korinht. 8:6; Róm. 11:36; Kolossé 1:16). Aki Obenne hiszen, arra nézve „nincs zsidó, sem görög; nincs szolga, sem szabad; nincs férfi, sem nő” (Gal. 3:28), hanem ezek a hitben mind egyek azzal az Eggyel, Krisztussal, akiben a valódi isteni lét a valódi emberi léttel egyszerre jelentetett ki, Ebben a hívó szemléletben van megalapozva az igazságosságnak az az európai eszméje, amely minden embernek eredetileg egyenlő jogát hirdeti.”

„Az újkor azonban arra tanított meg bennünket, hogy ami látszólag magától értődő dolog, az mégsem értődik magától, hanem egyszerűen történelmi örökség, amelyet el lehet tékozolni. Ahol azok a hitbeli alapok, amelyekre az európai igazságosságtudat épült, széjjelmennek, ott velük együtt lesz semmivé az egyenlő jog eszméje is, és a helyére megint egy olyan szemlélet kerül, amely kétségtele-

nül éppúgy támaszkodhatik az érzék tapasztalás egyes tényeire, mint akár a keresztyéni szemlélet: nevezetesen egy olyan szemlélet, amely szerint az, ami az emberekben egyenlő, nem lényeges, ami pedig lényeges bennük, az éppen nincs meg bennük egyenlő mértékben; következképpen nem az egyenlő, hanem az egyenlőtlen bánásmód az igazságos. Hitbeli alapja van tehát nemcsak a jog-egyenlőségnek, hanem annak a még sokkal tágabbkörű eszmének is, hogy általában véve van igazságosság, amely mindenki számára, aki egyszer emberképet visel, egyenlő elbánást követel, mert az embernek, mint embernek ilyen egyenlő elbánáshoz jussa van. Az imago Dei-ről szóló tan különösképpen a református teológia igazságosságtanának szolgál alap-érvül.”

„Az igazságosság eszméje egy és ugyanaz azzal a gondolattal, hogy az igazságosságnak isteni törvénye van. Ez nem bölcselési elmélet vagy vallási nézet, amelyet valaki tetszése szerint vagy elfogad, vagy elvet. Aki komolyan mondja azt, hogy „ez igazságos” vagy „ez igazságtalan”, az már, ha öntudatlanul is, fellebbezett egy, az emberen kívülálló legmagasabb vagy végső ítélőszék elé — egy olyan normához, amely fölülte áll minden emberi törvénynek, egyezménynek, magasabb vagy alsóbbrendű szokásnak, és amely norma mértéke alá esik minden ilyen emberi fórum. Vagy van ilyen abszolút, isteni igazságosság — vagy pedig az igazságosság csak álneve olyasvalaminek, ami az egyik embernek megfelel, a másiknak nem felel meg, amit az egyik célszerűnek lát, a másik meg nem lát annak. Vagy benne van az „igazságosság” szóban az az értelem, hogy itt öröktől fogva való isteni rendeléstől van szó, tehát a szentségesnek, a föltétlenül érvényesnek a jellege — vagy pedig üres hang az egész.”

* Szemelvények Brunner Emilnek, a hazánkban is jól ismert és értékelte nagyszerű zürichi református teológusnak „Gerechtigkeit (Eine Lehre von den Grundgesetzen der Gesellschaftsordnung)” c. 1943-ban megjelent s nálunk még alig ismert nagyszerű könyvéből.

Igazságosság és egyenlőtlenség

(Brunner Emil)

„A sum cuique sohasem magyarázható úgy — helyesebben: sohasem magyarázható csak úgy — hogy „mindenkinek egyenlő”. Egyenlők az embereket egyenlő rendeltetésük és méltóságuk teszi. Egyenlők abban, hogy mindenikük maga felelős Istennek. Egyenlő tehát az a joguk, hogy őket mint személyt elismerjék. De a méltóságnak ezzel az egyenlőségével egybe van kötve a jellegnek és a méltóságnak egyenlőtlensége, mégpedig nem úgy, mint valami mellékes és lényegtelen dolog, hanem mint olyasvalami, ami magához a rendeltetéshez tartozik. Ezért minden embernek nemcsak bizonyos egyenlőségre, hanem bizonyos egyenlőtlenségre is jogéne van. Vagyis csakugyan igaz az, hogy „mindenkinek a magáét”: mindenkit megillet az, ami elcserehetetlenül az övé és nem a másé. A dolognak ez a két oldala együtt érvényesül az emberi közösségről, mint testről, mint szervezetről szóló bibliai hasonlatban. Ahogyan a szervezetben minden résznek, minden szervnek megvan a maga saját mivolta s ennek megfelelőleg a saját működése, úgy van meg az emberiség testében is minden egyes embernek a saját jellege következtében a saját működése, a saját szolgálata az egész javára. Nem más tehát az emberiség, mint a szolgálásban egymást kiegészítő közösség. Azonban az embernek a méltósága nem onnan van, hogy az egésznek szolgál. Az embert, mint személyt megillető méltóság előbbvaló a közösség-nél, mégpedig azért, mert minden egyes embert maga Isten hívott el s az ember az Istennek egészen személy szerint felelős. A közösség, mint testület, nem áll oly értelemben az egyesek fölött, mintha ezek nem volnának egyebek, mint egy magasabb egészen önállóan, alárendelt tagjai. Sőt a közösség csak akkor igazán személyi természetű, hogyha önálló és önmagukért felelős személyek közössége.”

„Így látja a keresztyén hit az emberi egyenlőséget és egyenlőtlenséget, így határozza meg ennél fogva az igazságosság elvét. A reformátorok között körülbelül Kálvin fogta föl és juttatta érvényre leg-

tisztábban ezt a kapcsolatot a teremtési rend és az egyenlőség, illetőleg egyenlőtlenség problémája között. Bohatec, a jelentős Kálvin-kutatói ly módon foglalja össze a reformátor idevágó nézetét: „Igaz, hogy az emberek természetüktől fogva egyenlők... Minthogy mindannyian ugyanazon istenkepet viselik, ebből az egyenlőségből közvetlenül fakad a testvériség, amely az emberek számára egyszerűen ajándék és feladat. Amde ez a testvériség semmiképpen nem érti a társadalmi különbségeket, a családunk és a társadalomnak az egyesek fölött álló rendjét. Az, hogy Isten előtt minden ember elvitáztatatlannul egyenlő, tehát az az egyenlőtlenség, amelyet a beljük vételt istenkép világosan kidomborít, nem jelenti az egyenlőtlenséget is... A renddel együtt jár a társadalom testében az is, hogy az ajándékok és a feladatok, a méltóságok és a teljesítmények sokféleké és tagoltak, tehát egyenlőtlenek. Ez a feszültség a természeti egyenlőség és a tagolt egyenlőtlenség között elveszti erejét, ha megdondoljuk, hogy egyenlőség és egyenlőtlenség egyformán Isten akaratán és rendelkezésén alapul. Mind az egyenlőség, mind az egyenlőtlenség kötelez. Azok a kiváltságok és méltóságok, amelyek az egyenlőtlenséggel együtt járnak, tulajdonképpen nem mások, mint fokozott mértékben elkötelezett jogok. Ez az újra meg újra hangoztatott szabály, amely a jogok és a kötelezések egyensúlyát fejezi ki, teljesen megfelel az értékbeli egyenlőség elvének. Az egyenlőtlenül elosztott adományok egyenlőtlen feladatokra és a képességek egymással való kicserélésére köteleznek.”

„A keresztyén kijelentés vallása az egyetlen vallás, amelyben benne gyökerezik az igazságosságnak ez az eszméje. Az egyetlen vallás, amely az egyenlő és föltétlen személyi méltóság elismerésével egybeköti a közösségi felelősség elismerését, a kötelezést és a jog egymástól feltételezett kölcsönösségét a szolgálásban. Az egyetlen vallás, amely éppúgy érvényesíti az emberek egyenlőségét, mint az emberek egyen-

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

202—1946. szám.

TÁRGY: Rendkívüli vizsgaengedélyek az 1945—46. évből.

KÖRLEVÉL

közép- és középfokú iskoláink igazgató-ságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1945. évi december 18-án 81.865—1945. IV. sz. rendeletében a 37.000—1945. VKM sz. rendelet 9. pontját oda módosította, hogy azon tanulók számára, akik az 1944—45. iskolai évben kiköltöztek, menekültek, elhurcoltak, hadifogság vagy más méltánylat érdemlő ok következtében mint rendes tanulók nem folytathatták vagy nem fejezhettk be tanulmányukat, a tankerületi főigazgató úr a tanév folyamán a jelzett pontban megadott terminuson túl is engedélyt adhat, az esedékes osztályból való magánvizsga

letételére. Ha a sikeres magánvizsga után megkezdett következő osztály tananyagát egyes tanulók a folyó tanév végéig nem tudták elsajátítani, megengedhető, hogy ezen osztályról csak szeptemberben tegyenek magánvizsgát. Ez az eredmény alkalmazható az érettségi, illetve képesítő vizsgálatra is.

Debrecen, 1946 február 5.

323—1946. szám.

TÁRGY: Az 1945—46. iskolai év I. félévének lezárása.

KÖRLEVÉL

a közép- és középfokú iskolák igazgató-ságaihoz és azokhoz a népiskolákhoz, amelyeknél az általános iskola V. osztálya megnyílt.

Tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából közlöm a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak az 1945—46. iskolai év I. félévének lezárása tárgyában 82.893—1945. III. sz. a. kiadott következő rendeletét:

1. Az 1945—46. iskolai év I. félévét az iskolák lehetőleg a részükre kiadott Rendtartás vonatkozó intézkedéseinek megfelelően tartoznak lezárni. Ha lezárás az esetleges nagyobb szünetek miatt akadályokba ütköznék, az iskolák vezetői kérjenek halasztást a tankerületi főigazgatótól, aki az iskola féli munkarendjének figyelembevételével I. évi február hó végéig haladékot adhat.

2. A „Mindennapi kérdések”-ből a tanulókat nem kell osztályozni.

3. Az általános iskola I. és V. osztályában, függetlenül attól, hogy ezek az osztályok a népköznevelési iskolák vagy gimnázium keretében működnek, a tanulókat átmenetileg a polgári iskolai rendtartás 101. §-a szerint négy érdemjeggyel kell osztályozni. Nevezett osztályok ellenőrző és osztályozó értekezleteire is a polgári iskolai rendtartás 97. és 98. §-ai alkalmazandók.

4. Az általános iskola V. osztályában az ú. n. szabadfoglalkozási tárgyakból ugyanúgy osztályozni kell a tanulókat, mint a többi rendes tantárgyból.

Debrecen, 1946 január 31.

324—1946. szám.

TÁRGY: A nem állami tanárok és tanítók helyi javadalmának befizetésére postatakarépképzési csekknyitása.

KÖRLEVÉL

valamennyi tanintézet igazgatóságához.

A magyar vallás- és közoktatásügyi miniszternek 13.293—1946. IV. szám alatt valamennyi tankerületi főigazgatóhoz és tanfelügyelőhöz intézett rendelete alapján tudomásulvétel és további intézkedés végett értesítem valamennyi iskolánk igazgatóságát és az iskolaszéki elnököket, hogy a nem állami tanszemélyzet illetményeinek újabb megállapítása tárgyában kiadott 11.000—1945. VKM. számú rendelet 4. §-ában előírt helyi javadalom befizetésére a v. k. miniszter úr a postatakarépképzésnél 107.635 számú „VKM.: Helyi javadalmak, bevételi számla, Budapest” elnevezésű csekknyitást nyitott.

A helyi javadalmak a multa névre soronkívül, a jövőben pedig havonta fizetendők be.

Debrecen, 1946 január 28.

381—1946. szám.

TÁRGY: Stólaügyben tájékoztatás.

KÖRLEVÉL

Többoldalú érdeklődésre köztöm, hogy a stólaügyben továbbra is változatlanul érvényben van az egyházkerületi tanácsülésnek 1945. március 20-án 33. szám alatt hozott határozata (teljes szövegben megjelent a debreceni Protestáns Lap 1945. évi áprilisi számában). A presbitériumok tehát fel vannak hatalmazva, hogy az esketési és temetési stóla összegeit a szent szolgálat méltóságának, a lelkeskedő nehéz helyzete iránt tanúsítandó méltanyosságnak, valamint a helyi viszonyoknak figyelembevételével időről időre állapítsák meg és a szükséghez képest emeljék fel.

Továbbá változatlanul érvényben van a 354—1942. sz. kerületi határozattal megerősített szabályrendelet, amely a 6 §-ban úgy rendelkezik, hogy a segédlelkész az általa végzett stólaris liturgikus szolgálatok után eső stólaból és az általa kiállított anyakönyvi kiadványok díjából legalább 25 százalékos részesedés illeti meg; kivéve lelképásztor főnököknek 8 napon túl terjedő s öt szolgálattal ellátott tevételegét, vagy hivatalos egyházi ügyben 8 napon túl terjedő távollétét. Oly egyházközségekben, ahol stólaris és nem-stólaris liturgikus szolgálatok egyaránt vannak gyakorlatban, a lelképásztor gondoskodni tartozik arról, hogy stólaris szolgálatok méltányos arányban a segédlelkésznek is jussanak. Azokon a helyeken, ahol stólaváltás van, stólaris részesedésben a segédlelkész nem részesülhet.

Debrecen, 1946 február 6.

394—1946. szám.

TÁRGY: Református Magyarok Világszövetsége második nagygyűlése.

KÖRLEVÉL

valamennyi kebelbelli lelképásztorhoz és presbitériumhoz.

Tudomásulvétel és megfelelő intézkedés, illetőleg előkészítés kéreásával közlöm a következőket:

A Református Magyar Világszövetségnek előkészítő bizottsága nevében Dr. Ravasz László az Egyetemes Konvent lelkészelnöke és az Országos Református Lelkeszgyűlés elnöke 1946. augusztus hó 18-ára, vasárnapra, meghirdeti a református magyarok világszövetségének második, de láthatatlan nagygyűlését. Felkéri az összes magyar református gyű-

lekezeteit, hogy ezen a napon a délelőtti istentiszteleten előre közölt terv szerint igehirdetésben és imádságban emlékezzenek meg a református magyarok az egész világon szétszórta lelki közösségéről. Hirdessék Isten üzenetét és ígéreit ennek a népek és könyörögjenek a református magyar embereknek, a magyar református gyülekezeteknek és intézményeknek Jézus Krisztusban való megújításért és megépítésért. Az ezen a napon begyűlő perselypénzt fordítsák az illető magyar református egyházak arra, hogy a magyarországi ifjúságból minél többen kereshessék fel az országon kívül élő nagy magyar közösségeket s az ország határain kívül élő nagy magyar közösségek minél több ifjú embert, fiút és leányt küldhessenek haza az anyaország megismerésére és szolgálatára.

Debrecen, 1946 február 2.

436—1946. szám.

TÁRGY: Bizonyítványmásolat és iskolai végzettségről igazolvány kiadása.

KÖRLEVÉL

valamennyi tanintézet igazgatóságához.

A Magyar Közlöny 1946. január 22-i 18. számában megjelent a vallás- és közoktatásügyi miniszter 13.900—1945. VKM. számú rendelete iskolai anyakönyvek hiánya esetében bizonyítványmásolat és iskolai végzettség tanúsító igazolvány kiadása tárgyában.

Erre a rendeletre minden tanintézet igazgatójának szíves figyelmét felhívom.

Debrecen, 1946 február 7.

437—1946. sz.

TÁRGY: Dr. Patay Pál: A Református Keresztény Konfirmációi Káté c. tankönyv kivonása a használatból.

KÖRLEVÉL

a közép- és középfokú iskolák igazgatóságaihoz.

Az Egyetemes Konvent elnökségének 133—1946. sz. értesítése szerint Dr. Patay Pál: „A Református Keresztény Konfirmációi Káté” a közép- és középfokú iskolák IV. osztálya számára” című tankönyv ellen demokratikus szempontból több oldalról kifogás merült fel. A kifogás különösen a Káté 34. lapján található 110. fejelet 1., 2. és 3. pontjaira vonatkozik. Részint a tett kifogások alapján, részint hivatalból még 1945. évi augusztus, illetőleg szeptember havában megtörténtek a szükséges intézkedések a Káté további forgalombahozásának szüneteltetésére, egyházi felülvizsgálatára és átdolgozott formában való kiadására nézve.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr múltévi december hó 29-én 67.079—1945. III. szám alatt kelt leiratában a következőket közli:

„Hivatalos úton tudomást szereztem arról, hogy Dr. Patay Pál: „A Református Keresztény Konfirmációi Káté a közép- és középfokú iskolák IV. osztálya számára” című tankönyvében (34. l.) „A kereszténységgel ellenkező irányzatok” c. alatt a szociáldemokrácia és a kommunizmus olyan beállítottságban szerepel, mely ellenkezik a szövetséges hatalmakkal kötött feyyverszövetségi egyezményvel és korunk szemléletével. Az ilyen beállítás súlyosan kifogásolható mind belpolitikai, mind külpolitikai szempontból. Kérem a fent közölt alapján az Elnökséget, szíveskedjék az említett tankönyvnek a használatból való kivonása iránt sürögősen intézkedni.”

Ehivom valamennyi érdekelte tanintézet igazgatóját, hogy a Káté régi példányait, amennyiben azok valahol még használatban voltak, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnál vonja ki, az így egybegyűjtendő példányokkal az ilyen szempontból kifogásolt könyvekre és nyomtatványokra vonatkozó kormányhatározatig elrendelt eljárás szerint járjon el, és azonnal gondoskodjék a Káténak már 1945. őszén megjelent új kiadása bevezetéséről, amire különben az összes érdekelte figyelmére már akkor felhívattam.

451—1946. szám.

TÁRGY: A folyó iskolai év első felének zárása közép- és középfokú iskolákban.

KÖRLEVÉL

a kebelbelli közép- és középfokú iskoláink igazgatóságaihoz és igazgatótanácsaihoz.

Közép- és középfokú iskoláink tanári testületei, igazgatótanácsai a folyó tanév első fele zárásának és az értesítők kiosztásának időpontját a kényszerűsünet és egyéb helyi körülmények, valamint a Rendtartásnak a félév zárására vonatkozó kívánalmai gondos egybevetésével maguk állapítsák meg. Célszerűnek látom, ha a II. félév tanintézetünkben március első napjaiban megkezdődik.

Debrecen, 1946 február 8.

2459—1945. szám.

TÁRGY: Igazolóbizottságok áthelyezését kimondó határozatának mellőzése tanszemélyzetnél.

KÖRLEVÉL

egyházkerületünk közép- és középfokú iskolái igazgatóihoz, igazgatótanácsai elnökeihez, az esperesek és iskolaszéki elnökökhöz.

A 6320—1945. M. E. számú rendelet (megjelent a Magyar Közlöny 101., 1945. aug. 19-i számában) akként módosítja a közalkalmazottak igazolása tárgyában kiadott 1080—1945. M. E. számú rendeletet, hogy az igazolóbizottság városi, városi vagy községi alkalmazottal szemben áthelyezést, vezető állásra alkalmatlanságot nem mondhat ki. Ha már kimondta az áthelyezést, vagy vezető állásra alkalmatlanságot, a hivatalvezető megállapítja, hogy az ítélet nem hajtható végre. Az áthelyezés büntetését úgy kell tekinteni, mintha az előléptéstől 3 évre kizárást mondta volna ki. A vezetésre alkalmatlanság esetén az igazolóbizottság más büntetést szabjon ki.

Az Egyetemes Konvent elnöksége előterjesztést tett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, annak kieszközölése iránt, hogy a 6320—1945. M. E. számú rendelet joghatálya a református egyház szolgálatában álló tanszemélyzetre is kiterjedjék.

Az Egyetemes Konvent elnöksége 3608—1945. szám alatt értesített arról, hogy a Magyar Közlöny 1945. november 6-i 168. számában megjelent az Ideiglenes Nemzeti Kormány 10.310—1945. M. E. számú rendelete a 6320—1945. M. E. számú rendelet hatályának az egyetemi és vallásfelekezeti alkalmazottakra való kiterjesztése tárgyában.

Felhívom egyházkerületünk azon tanárait és tanítóit, akiket a 15—1945. M. E. és az 1080—1945. M. E. számú rendelet alapján működő igazolóbizottságok áthelyezésre vagy vezető állásra alkalmatlanságra nyilvánított feyyelmi jellegű büntetéssel sújtották, kérjék tanintézetük igazgatótanácsának, illetőleg az iskolaszéki elnökének, hogy a fent hivatkozott rendeletek alapján működő illetékes igazolóbizottságot keressék meg a rájuk vonatkozó határozatnak a 6320—1945. M. E. számú rendelet szerint történő megváltoztatására. Az igazgatótanácsai és iskolaszéki elnökök urakat kérem, hogy az áthelyezésre, illetőleg vezető állásra alkalmatlanságra nyilvánított tanáraink és tanítóink ilyen irányú kérésére az illetékes igazolóbizottságokat keressék meg.

Debrecen, 1946 február 5.

Révész Imre püspök.

I R O D A L O M

Juhász Nagy Sándor: A magyar októberi forradalom története. Budapest, 1945. 540 lap in 8° Cserépfalvi.

Erről a nem vallási, nem is egyházi vagy teológiai tartalmú könyvről nemcsak azért tartjuk megokoltaknak röviden e helyt is megemlékezni, mert szerzője debreceni és tisztántúli egyházi életünknek egyik legrégebbi és leghívebb munkása, aki mint egyéb szóbeli vagy cselekedetbeli megnyilatkozásaiban, úgy ebben a könyvében sem tud más lenni, mint kemény református keresztény meggyőződésű, mélyen lelki magyar.

Még nem is csak azért hívjuk fel erre a könyvre olvasóink figyelmét, mert ez a könyv a leghitelesebb előadásban ismert meg bennünket a Károlyi- és Berinkey-kormányok valláspolitikai intézkedéseivel és magatartásával, amelyek, mint innen kiderül — a köztudattal ellentétben — sem egyházi, sem iskolai tekintetben nem voltak „forradalmiak”, sőt bizonyos mértékig még felerősítésre szolgálták a magyar állam és a történelmi egyházak közötti kapcsolatokat, pl. a vallásfelekezeti iskolázás támogatására szem.

Hanem az előbbi szempontokon túlmenve, azért is fontosnak tartanók, hogy ez a könyv, ha csak módja van hozzájutni a mai viszonyok között, minél több olvasónak alaposan át tanulmányozza, mert bibliai alapon álló embernek, ha lelkes, ha nem, az ilyen témakörökkel szemben is a nagy apostoli norma szerint kell éreznie, gondolkoznia és eljárnia: „Semmit sem cselekedjünk az igazság ellen, hanem csak az igazságról!”

Negyedszázadon át az 1918 októberi forradalom az ú. n. konstruktív magyar társadalmi rétegeknek, de főképpen a magyar középosztálynak a tudatába úgy volt valósággal beletáplálva, mint nemzetünk sírósója, a rossz értelemben vett nemzetköziség erőszakos feltörése, általában véve, mint éretlen, tökéletlen, komolytalan és felelőtlen kísérlet. E rendszeres és céltudatos propagandával terjesztett fel-fogás hatása alól nemcsak az átlagember nem tudta magát kivonni, hanem többé-kevésbé áldozattá lettek annak ítélezésükben és nyilatkozataikban olyanok is, akiknél egyébként nem lehetett kétségbevonni az átlagon felüli, függetlenségre törekvő gondolkozást.

Nos, ebben a könyvben az akkori eseményeknek egyik leghitelesebb részese és tanúja, nemcsak az azóta eltelt negyedszázad, hanem ezer év magyar történelmi távlatában szemlélődve és értékelve, a

mémoire és a tudományos történetírás előnyeit szerencsésen egyesítve és hátrányait sikeresen elkerülve, perdöntő módon mutatja ki, hogy az októberi forradalom a történet immanens logikája szerint kénszerű és elkerülhetetlen következménye volt nemcsak az első világháborúnak, hanem az azt megelőző több mint négy száz esztendő egész magyar fejlődésnek. Nem-hogy felidőzője lett volna az összeomlásnak, hanem az egyetlen még megmaradt lehetőség volt — katonai, bel- és külpolitikai vonalon egyképen — mindannak mentésére, ami abban az adott helyzetben, vagyis a forradalomtól és a forradalom férfiától teljesen függetlenül előkészített és felidőztetett összeomlásban még egyáltalán menthető volt.

Az októberi forradalom vezető tényezői becsületes, jóhiszemű és nem közönséges képességű magyar emberek voltak, akik félreérthetetlenül hitet tettek a nemzeti álláspont és igények mellett s azokat rendületlenül és önfeláldozással képviselték mindaddig, amíg másirányú erő le nem szorították őket a cselekvés teréről. Emléküket egy megtisztuló nemzet- és történetiszemlélet nem lenézéssel és ócsárlással, hanem tisztelttel és hálaival kell hogy illesse. Tárgyi vonatkozásban pedig e könyv olvasása után mindnyájunknak meg kell tennünk a közelmúlt megítélésében egy kopernikusi fordulatot: a világháborút nem azért veszítettük el, mert az októberi forradalom kitört, hanem az októberi forradalom tört ki annak következtében, hogy a világháborút töle egészen függetlenül elvesztettük.

R. I.

A magyar evangéliumi egyházak Jó Pásztor missziói alapítványa címmel 14 oldalas, képekkel gazdagon és izléesen illusztrált füzet fekszik előtűnk. Mondhatnánk propaganda-füzetnek is, vagy reklámnak, amikor ismertetésére nem is vállalkozhatnánk, de bizonyos értelemben az elmúlt két év egyház-, illetve missziótörténetének is mondhatjuk. A füzet ismerteti a „Jó Pásztor” missziói alapítvány létrejöttét, az 1944—45. évi missziói, valamint evangéliumi-szociális munkásságát, intézményeit, jelen és jövődől feladatait. Köztudomású, hogy a Jó Pásztor végzi a missziói s így az evangéliumhirdetés munkáját „Israel nyájának elszedett juhai között” s mint ilyen, azért is nevezetes, mert eddig ezt a munkát elsősorban Magyarországon sem maga a magyar református egyház végezte. Az értékes füzetet kérsre ingyen megküldi a Jó Pásztor központi hivatala: Budapest, V. Géza-u. 1. II. 3.

Ravasz László püspök XXIII. és XXIV. püspöki jelentéséből (1944. és 1945. évről szóló jelentés) közlünk néhány nagyon megszívlelendő gondolatot:

„Bereczky Albert egy nagyrétékű füzetet adott ki: „A magyar protestantizmus a zsidóüldözés ellen” címen. Egyszerű tények felsorolásával elibénk állítja ezt a szörnyű időszakot és az ott megvívott drámai feszültségű harcot. Szövegezzük le ennek a tanulságait. Az egyházak állásfoglalása volt az egyetlen megnyilatkozás, amelyben a nemzet lelkiismerete és Isten örök erkölcsi világrendje megszólalt. Ez a sikrázállás százszázalék életét mentette, vagy hosszabbította meg és százszázalék számára szerzett ideig-óráig tartó megnyugvást, vagy lelki vígasztalást. Rosszul értesült, vagy rosszindulatú lélek az, aki az egyházaknak ezt a szolgálatát kissebbíti, vagy kétségbe vonja. Az egyházaknak el kell ismerniök, hogy szolgálatuk lehetett volna hatékonyabb, bátrabb, gyökeresebb. Ezért az egyház bűnbánattal tartozik és fogadalommal az élő Istennek, hogy prófétái tiszteiben hívebben fog eljárni. A védelem erejét mindennél inkább az gyöngítette, hogy a keresztény egyházak ebben a kérdésben nem tudták egymást megtalálni, még a természetes szövetségtársi viszonyt sem tudták létrehozni. . .

A magyar református egyház él. Az ítéletidő rettenetes pusztítással zárgott el felette. Nem látjuk tisztán, hogy az új világban micsoda nehézségekkel kell megküzdenie; nem tudjuk, milyen viszonyba kerül az állammal; rázhangat retentől anyagi veszteségek miatt honnan fog segítséget nyerni; megromlott falainak helyreállítására fokozott mértékben szükségessé váló lelki munkájának költségeire honnan kap segítséget; a ma még nem tudjuk, milyen szervezeti átalakuláson kell keresztülmennie, hogy az új világban jobban megállhassa a helyét. Mi csak annyit tudunk, hogy az egyház ügye nemcsak a mi ügyünk, hanem az Isten ügye is. Az egyház feje nem emberi személy, hanem az Úr Jézus Krisztus. Mi csak azt tudjuk, hogy Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz, s az ég és föld elmulnak, de az ő igéjéből semmi el nem múlik. Mi csak azt tudjuk, hogy Isten jó és áldott gazda, s aki életét az Ő ügyére teszi fel és az Ő szolgálatára rendeli, nem lesz vesztes soha. Azért ne arról tudakozódjunk, mit rendelt felötünk és mit hoz a holnap mireánk, megmutatja Ő azt akkor, amikor jónak látja, hogy szemünk elől fellebbentse a bekövetkezendőket eltakaró fátyolt: minekünk inkább arra kell figyelmeznünk, mi az, amit tötünk vár a ma és holnap? Ez pedig az: világosan és elegyetlenül hirdetni az ígét, e végből buzdogni és odaadással tanulmányozni Isten igéjét, résen állani, hogy bármikor bizonyoságot tethessünk; mi Isten üzenete és tanácsa e nemzedék számára. Végeznünk kell tehát az egyház prófétai tisztét. De végeznünk kell a főpapi tisztet is. Hirdetnünk kell a világnak: beküldjétek ki az Istennel! Fărădatatlanul végezni kell a gyülekezeti istentisztelet

lelki áldozatát, a gyülekezet emberének megáldoztatását és új emberének felöltözését a Krisztus ismerete által. Végezünk kell az egyház pásztori munkáját, a szeretetnek a szolgálatát. Nincs nagyobb méltóság, már a po.ány Marcus Aurelius is megmondotta, mint egy olyan élet, amelynek mestersége a jóság. Mi a te mesterséged? az, hogy jó ember légy. Mi a te mesterséged? az, hogy jó akarj, jót tegy, a jóság népe és követe légy ebben a világban. Nem jöhet olyan világ, amelyben nincs szükség szeretetre, nincs szükség hitre, nincs szükség reménységre; nem jöhet olyan világ, ahol embereket nem kell megvizsgálni, nem kell felemelni, nem kell lélekben megerősíteni; nem jöhet olyan világ, ahol nem kell küzdeni a bűn és a halál rettentései ellen, s ahol nem kell hirdeni az örökkévalóság erkölcsi és szellemi igényeit e mulandó világ érdekeivel szemben; nem jöhet olyan világ, amelynek ne legyen szüksége a mennyi Atya mindent átölelő örök kegyelmére, az Egyszülött Fiú áldozatának érdemére és a Szentlélek világosságára és melegére. Minél szegényebb, nyomorultabb, átkozottabb lenne körülöttünk a világ, minderre annál inkább szükség volna s mily különös áldás és felséges ráadás az, hogy míg mi a Szentháromság egy örök igaz Istennek szolgálunk, világnak nem omlik körülöttünk, hanem megépül, nemzetünk önmagára ismer és megújul, magunk megérezzük az Ő áldását, amely minden érdemet felül halad...

HALOTTAINK

Özv. Dr. Baltazár Dezsőné. Temetése január 19-én volt, ahol a szertartást a püspök végezte. A nagyszonyos férje mellé temettetett a díszsírhelyre.

Dr. Tankó Béla egyetemi tanár, január 24-én, életének 70. évében váratlanul elhunyt. 32 évig volt professzor, s mint ilyen a teológusoknak is tanította a filozófiát. Temetése — ahol a szertartást a püspök végezte — 28-án volt.

Török Imréné, Török Imre ny. kislétszámú lelkipásztor, a hevesnagykunsági egyházmegye tb. esperesének felesége. Török Tibor debreceni tanítóképzőintézet igazgató édesanyja január 17-én Kisújszálláson elhunyt.

Magyar Mária Kornélia diakonisszatestvért Isten 13 évi hűséges szolgálat és hosszúságú szenvedés után életének 31-ik évében a munkából megbékélt szívvel megpihenni hazahívta.

Áldás emlékülön, vigasztalás szeretteiknek!

HÍREK

Lelkészi oklevelek érvénytelenítése:

Az Egyetemes Konvent elnöksége a háború pusztításai következtében eltűnt, vagy elveszett következő eredeti lelkesi okleveleket érvénytelenítette s az illetékes püspöki hivataloknak a másolatok kiállítására az engedélyt megadta:

Nagy Sándor debreceni segédlelkész Debrecenben 1941 szeptember 20-án kelt I. és ugyanott 1943 szeptember 25-én kelt II. lelkesi oklevelét;

Györy Elemér püspök Pápán 1915 szeptember 9-én kelt I. és ugyanott 1917 szeptember 15-én kelt II. lelkesi oklevelét;

Dr. Vincze Ferenc dunapataji segédlelkész Budapesten 1940 szeptember 14-én kelt I. és ugyanott 1944 január 28-án kelt II. lelkesi oklevelét;

Sághó Andor győri vallásoktató-lelkész Pápán 1941 október 11-én kelt I. és ugyanott 1943 október 11-én kelt II. lelkesi oklevelét;

Szombathy Antal Dezső Pápán 1943 február 24-én kelt I. lelkesi oklevelét.

A püspök **Mikepéresen** volt február 3-án Dr. Péter Zoltán kollégiumi igazgató és Szabó Endre lelkész kíséretében, ahol a szupplikálás érdekében szolgáltak.

A püspök **Hajdúböszörményben** volt 8-án, 9-én és 10-én. Résztvett az alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmegye tanácsülésén, majd Molnár Zoltán esperes beiktatásán, részletesen tájékozódott az egyházközség dolgairol és állapotáról, látogatást végzett a gimnáziumban, ahol külön foglalkozott a tanári karral és az ifjúsággal. Dr. Ferenczy Árpád egyházközségi főjegyző és Tamás Ferenc egyházközségi missziói lelkész vele együtt szolgáltak.

Vallásstanári vizsga. A legközelebbi vallásstanári vizsga Budapesten lesz május vagy június hónapban. Az elnökség később állapítja meg a vizsga pontos idejét. A vizsgával kapcsolatos kérdésekben az érdeklődőknek felvilágosítást nyújt a Budapesti Ref. Theol. Akadémia igazgatósága. (Budapest, IX. Ráday-u. 28.)

Dr. Pákozdy László Márton a debreceni hittudományi kar bibliai vallástudományi tanszékére ny. rk. tanáruul kinevezetett. Működése elé sok reménységgel nézünk, munkájára Isten áldását kérjük.

Törzskönyvi kivonatok kiállítás díja 15,000 pengő, amely összegget postautalványon küldjenek be az érdekeltek a cél megjelölésével.

Válaszbélyeg mellékelését kéri a püspöki hivatal a felterjesztésekhez, mert az egyházközségi pénztár a mai postai díjszabások kifizetését teljesíteni nem tudja.

Nyíregyháza egyházközség a Kollégium segélyezésére 1,000,000 pengőt állított be költségvetésébe, amely összegnek első negyedét már el is küldte. A jókedvű adakozót szereti az Isten.

Sáfár-szervezet a gyomai egyházban. A gyomai egyház missziói bizottsága, a hitélet mélyítésére, safér-szervezetet létesített. Tagjai önként jelentkeztek, akiknek munkája utcaanként, illetve 10—20—50 családonként alkotott körzetek gondozására terjed ki. A safér kötelezései: 1. A vallásos életre és templomlátogatásra való állandó buzdítás. 2. Éber ügyelet a reverzálisoknál. 3. Betegek látogatása. 4. A presbitériumnak és egyesületeknek segédkezés a szeretetmunkában. Sáfarkodásáról évenként beszámol a belmissziói bizottságnak. Összekötő kapocs a lelkes és a gyülekezet között. Minden körzet lehetőleg egy férfi és egy nő saférát állítson munkába. A szervezet kötelezései szigorúan köthetnek és tagjai más célra (egyházi választások, politikum stb.) fel nem használhatók. — Örömmel közöljük ezt a híradást, mint egyik gyökeres nagy gyülekezetünk belső megújodni vágyásának szép jelét. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy nem értjük az elnevezést. A saféráság bibliai eredetű gondolat és név ugyan, de bibliai fogalomokere meglehetősen széttagozó, úgy h gy ezért pontosan rögzített szerephez ez az elnevezés nem is jutott sem az ó- és a középkori, sem a reformatori egyház alkotmányában és munkarendjében. Csak a legutóbbi évtizedek folyamán lett népszerűvé magyar missziói mozgalmainkban és munkánkban — leginkább angolszász protestáns hatás alatt — az ú. n. saférásági gondolat, amely azonban eddig majdnem kizárólag az önkéntes anyagi áldozatkészség megszervezésének volt a rögöje. Az, amit a gyomai egyházközség safér-szervezetén ért, nem más, mint a törvényben is rendelt egyházközségi szervezet, amelynek a több mint 8000 lélekszámú és két lelkipásztortól vezetett gyomai egyházközségben már rég fenn kellene állania és működnie. Bizonyára így is van ez — de akkor miért kap most más nevet vagy miért vonják el tőle e név alatt legfontosabb feladatait? Ha pedig mind-egyik nem állt fenn és nem működött: a hiányt — jobb később, mint soha! — pótolni kell, de nem álnév alatt és *incognito*, hanem törvényes formában: működjenek a saférak, mint a két egyházközség férfi és női tanácsosai.

Kimutatás a Debrecenben lakó református lelkészözvegyek s református nyug. lelkipásztorok segélyalapjára beküldött újabb adományokról:

1. A debreceni református lelkipásztorok január havi összefüveteléből	13,960— P
2. Református Esperesi Hivatal, Törökszentmiklós.	2,100— P
3. Dr. Ferenczy Károly egyházközségi főjegyző.	10,000— P
4. Református egyház, Vámosoroszi	10,000— P
5. Református egyház, Biharhárdta	10,000— P
Összesen	46,060— P
1946 jan. 15-i kimutatott összeg	149,281— P
Együtt	195,341— P

Hálás köszönettel újítjuk meg a Debreceni Protestáns Lap ezévi 2. számában kifejezett kerésünket annyival inkább, mert a drágulási árhullám súlyos csapást mért a Debrecenben lakó lelkészözvegyekre s nyug. lelkipásztorokra. A pénz s a csekély nyugdíj vásárlóértéke a legminimálisabb.

Debrecen (Kincseshegy-u. 4. sz.), 1946 február 4. **Dr. Juhász László** nyug. református lelkipásztor, a segélyalap jegyzője.

A debreceni Protestáns Lap hátraleköszainak kimutatását nem csekklappal tudatjuk, mint eddig, hanem költségkímélés szempontjából a lapban. Tavaly ősszel dupla csekklapon közöltük a hátraleköszait és bár az egész évi előfizetés csak 60 pengő volt, ezt a csekély összeget sem mindenki fizette be. Az árak emelkedése folytán méltányosságból egy lappeldány után járó évi hátraleköst csak 10,000 pengőnek számítottunk, ha a hátraleköszok ezt az összeget a „43,916, Debreceni Protestáns Lap, Debrecen” csekkszámlára még e hó folyamán befizetik, ellenkező esetben a hátraleköst állandóan emelni fogjuk és megfelelő befizettségéről is gondoskodunk. A hátraleköszok a következők: Földes 40,000 P, Hajdúnánás 10,000 P, Tiszaszabolcs 44,000 P, Tiszalök 50,000 P, Barabás 20,000 P, Csaroda 10,000 P, Gelencs 8000 P, Kislónya 20,000 P, Tákos 20,000 P, Tivadar 10,000 P, Békésszentandrás 10,000 P, Csongrád-Szegvár-Mindszent 20,000 P, Füzesgyarmat 20,000 P, Gyulavári 10,000 P, Hódmezővásárhely 5000 P, Mezőberény 10,000 P, Mezőhegyes 21,000 P, Nagymajlát 36,000 P, Szarvas 30,000 P, Ártánd 4000 P, Biharkeresztes 24,000 P, P. Pátróha 24,000 P, Székely 20,000 P, Nagykereki 55,000 P, Esztár 20,000 P, Hajdúsámson 10,000 P, Hencida 30,000 P, Hosszúpályi 44,000 P, Mikepéres 40,000 P, Szerep 20,000 P, Ajak 20,000 P, Benk 10,000 P, Gemze 60,000 P, Gyüre 30,000 P, Laskod 34,000 P, Mezőladány 10,000 P, Nagyvarsány 10,000 P, Nyírkarász 10,000

Tiszabездé 10,000 P, Tiszakanyár 24,000 P, Tornospálya 54,000 P, Záhony 20,000 P, Nagyrév 20,000 P, Tiszaroff 90,000 P, Tiszaszőlős 20,000 P, Apagy 10,000 P, Balkány 40,000 P, Balsa 20,000 P, Buj 20,000 P, Enesencs 8000 P, Kállósemjén 24,000 P, Kótaj 20,000 P, Nyíregyháza 54,000 P, Nyírgyulaj 10,000 P, Nyírbrony 10,000 P, Nyírkéres 12,000 P, Nyírmihálydi 20,000 P, Nyírtét 10,000 P, Oros 10,000 P, Ófehértó 32,000 P, Sényő 20,000 P, Téglás 24,000 P, Vaja 20,000 P, Vencsellő 24,000 P, Kishodos 6800 P, Garbolc 30,000 P, Kispalád 30,000 P, Mérk 54,000 P, Nagydobos 66,000 P, Nagycsed 50,000 P, Nyírparasznya 7000 P, Vítka 14,000 P, Körösszakál 24,000 P, Mezősas 20,000 P, Okány 34,000 P, Zsadány 10,000 P, Gyügye 10,000 P, Késemjén 20,000 P, Mánd 10,000 P, Panyola 10,000 P, Rápollt 38,000 P, Szamostatárfalva 26,000 P, Szatmárcseke 25,000 P, Tiszabocs 40,000 P, Zsarolyán 14,000 P, Hajdúböszörményi gimnázium 16,000 P, Kisújszállási gimnázium 7000 P, Makói polg. fiúiskola 16,000 P, Nyíregyházi polg. leányiskola 10,000 P, Szeghalmi gimnázium 10,000 P, Esperesi hivatal, Nagydobos 16,000 P, Esperesi hivatal, Komádi 20,000 P, Lelkészképzőintézet, Debrecen 30,000 P, Budapesti theologia 10,000 P, Hajdúböszörményi Kálvineum 10,000 P, Nagykerési gimnázium 10,000 P, Nagykerési tanítóképző 20,000 P, Debreceni tanító szakkönyvtár 10,000 P, Lelkészképzőintézet, Tata 20,000 P. A hátraleköst természetesen akkor is kimutattuk, ha a folyó évi előfizetés már beküldetett. A lap további megjelenése attól függ, hogy a hátraleköszok és a folyó évi előfizetés hogyan és mikor folyik be.

Dr. Varga Zsigmond: A Kollégiumi Nagykönyvtár története c. már ismeretett kötetet 30 P alappárral 3000 szorzószám alkalmazásával adja a Méliusz-könyvkereskedés.

A Debreceni Képes Kalendáriumot 5 P alappárral 5000 szorzószám alkalmazásával adja a Méliusz-könyvkereskedés.

HIRDETMÉNY.

Az alsószabolcs-hajdúvidéki református egyházmegye fegyelmi bíróság elnöksége felhívja Dr. Rásó Gyula püspökladányi főszolgabíró, vitéz Kiss István földesi birtokos egyházmegyei tanácsbírákat, hogy miután a tisztségek átvételére 1945 július 1-ig nem jelentkeztek, az e miatt ellenük folyamatba tett panaszra az 1933. évi VI. tc. 60. §-ában megjelölt nyilatkozatot e hirdeteméynek a Magyar Közönlönyben megjelenésétől számított 30 nap alatt írásban, vagy a bíróság lelkészi elnökénél, szóval tegyék meg. Ha a nyilatkozatot a kitűzött határidővel meg nem érkezik, a bíróság az ügyet 1946 március 5-én, kedden d. e. 10 órakor Debrecenben az egyház tanácstermében (Kálvin-tér 17) tárgyalja és e tárgyalásra panaszotokat azennel megidézi.

Debrecen—Hajdúhadház, 1946 jan. 22.
Dr. Herpay Gábor Molnár Zoltán
e. m. gondnokhelyettes. e. m. esperesh.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNYEK

Minden pályázati hirdetményt egyházközségi hivatalos lapjában: a Debreceni Protestáns Lapban közözzé kell tenni és a Kiadóhivatal címére (Debrecen, Kálvin-tér 17., Püspöki Hivatal) kell beküldeni.

Hirdetési díj szavanként 500— pengő, mely a Debreceni Protestáns Lap 43,916. számú csekkszámláján küldendő be.

Mivel a lap egyelőre csak havonként, a hó 15. napján jelenik meg, ennek figyelembevételét és a pályázatok határidejének ennek megfelelő kitűzését kérjük.

A tiszántúli református egyházközségi püspöki hivatalától.

3332—1945. szám.

PÁLYÁZAT.

A tiszántúli református egyházközségi időségi bírósága, mint közigazgatási bíróság az 1945. évi december 19-én 11. szám alatt hozott ítéletével az áthelyezésre ítélt nádudvari lelkipásztor állására cserepályázatot hirdet.

A nádudvari lelkipásztori állás díjlevele a következő: a) *Fizetés*, 1. Kézpénz az egyház pénztárából 436 aranypengő. 2. Lakás természetben, most a Kossuth-u. 1903. sz. és a hozzá tartozó kert. 3. 71 q tisztabúza az egyház magtárából. 4. 50 q kemény tüzifa házhöz beszállítva természetben. 5. A Nyárug-ban lévő 52 kat. hold és 943 négyzetögl föld természetben, melynek minden nemű adóját a tulajdonos egyház fizeti. 6. A keresztelési és esketési stóla megváltás

arában évi 1300 aranypengő az egyház pénztárából. Ezzel szemben lelkipásztor tartozik bármely napokon a templomban vagy a lelkesi hivatalban minden keresztelést és esketést ingyen elvégezni. A ház-nál végzett keresztelésért, vagy esketésért lelkész feleltől a díjakat beszedheti. A temetési stóla összege: imás temetésért 8 P, prédikációért 10 P, míg a halotti-beírás díja 40 fillér. Idegenek vagy nem egyháztágok a stóla dupláját fizetik. b) *Köteletség*. Az egyházi törvények által előírt teendők végzése.

A pályázatok az alsószabolcs-hajdúvidéki református egyházmegye esperesi hivatalához (Hajdúhadház) a pályázat megjelenésétől számított 15 nap alatt küldendő be.

Debrecen, 1946 február hó 5. nap.

Révész Imre
püspök.

Hajdúböszörményi református egyházközség pályázatot hirdet a halálozás folytán megüresedett városi 2. számú *férfi-tanítói* állásra, továbbá a Bodakerti 41. számú és a Bársany-tanyai 45. számú *tanítói* állásokra. Fizetés és köteletség minden állás törvényszerű. A kelendő felszerelt kérvények 1946 február 21-ig Hajdúböszörmény, Iskolaszék címre küldendő.

Hódmezővásárhelyi református gimnáziumok igazgatótanácsa pályázatot hirdet: 1. magyar-angol, magyar-történelem, magyar-latin szakos fiúgimnáziumi; 2. mennyiségtan-termesztan, magyar-történelem, testnevelés szakos leánygimnáziumi állásra. Javadalmazás és köteleesség törvényszerű. Protestáns tanárok pályázatakat február 15-ig küldjék igazgatóságához.

Mezőtúri református egyházközség pályázatot hirdet egy rendes és két helyettes *tanítói* állásra. A rendes tanító köteleessége és javadalma törvényszerű. Bár minden remény megvan arra, hogy a helyettes tanítói állások törvényben biztosított javadalmát az állam folyósítja, mégis e tekintetben az egyház felelősséget nem vállalhat. Férfiak és nők is pályázhatnak.

Nagyszekeresi (Szatmár m.) református egyházközség katonai szolgálatból még vissza nem tért *kántortanítójának helyettesítésére* pályázatot hirdet február 30-i határidővel. Tanító vissza nem térés esetén az állás végleges lehet. Nők is pályázhatnak.

Nádudvari református egyházközség pályázatot hirdet a megüresedett 12. számú *tanítói* állásra. Fizetés teljesen illetményhivatal útján. Törvényben lakbér. Köteleesség törvényben előírt. Állás azonnal elfoglalandó. Pályázati határidő megjelenéstől számított 21 nap. Pályázhatnak férfiak és nők. Pályázatok válaszbellyeggel Lelkesi Hivatalhoz küldendő.

Nyírkéres református egyházközség ideiglenes helyettes keres távollévő *tanítójának helyettesítésére*. Pályázhatnak tanítónők is. Cím: Nyírkéres, up. Baktalóránt-báza.

Nyírtét református egyházközség márc. 1-re pályázatot hirdet *tanítónői* állásra. Fizetés törvényszerű.

Ösödi református egyházközség pályázatot hirdet *helyettes orgonista-kántortanítói* állásra március 5-i határidővel. Köteleesség az E. T. és a presbitérium rendelkezése szerint, továbbá belmissziói munka, dalárdavezetés, iskolánk felső tagozatában ének- és zenatanítás, szükség esetén tanítóhelyettesítés. Fizetés: kezdő tanítófizetés, lakás, kert, temetési stóla. Csak okleveles kántortanítók pályázzanak.

Polgár református iskolaszéke lemondás folytán pályázatot hirdet *kántortanítói* állásra. Fizetés, köteleesség törvényszerű. Pályázati határidő március 1. Polgár, Szabolcs vm.

Ópályi (Szatmár vm.) református iskola- széke pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett *orgonista-kántortanítói* állásra 1946. évi február hó 1-16-i számított 21 nappal határidővel. Javadalom: 25 m. hold föld hasznélvezete, 7-4 q roz, természetbeni lakás 600 □-öl kerttel (37 értékegység), melynek fele kántori, fele tanítói és kiegészítő államegység. Köteleessége: a reábilított osztályok vezetése, orgonista-kántori teendők elvégzése, belmissziói munkában segédkezés, egyházi jegyzőség, akadályoztatás esetén lelkipásztor helyettesítése. Pályázhatnak református vallású férfiak. Kántorpróba pályázati határidő lejártá utáni vasárnap délelőtt, ahol pályázó saját költségén köteles megjelenni. Meg nem jelenés kizáró ok. Pályázati kérvények református Iskolaszék, Ópályi címre küldendő.

Az **öcsödi református iskolaszék** nevében pályázatot hirdet a **XI. és XIII. sor-** számú *tanyai tanítói* állásokra 15 napi határidővel. Lakás és kert természetben. Fizetés állameggyellyel törvényes, köteleesség törvényszerű. Elnökletkés.

„Méliusz”
könyv-, papír-, zseműkereskedés
DEBRECEN, PIAC-UTCA
26. SZÁM (VÁROSI BÉRHÁZ)
Imakönyvek, egyházi művek, zsolttárak.
Szépirodalmi művek nagy választékban.
Nyitva: reggel 9-től d. u. 3-ig
Irkák, füzetek, üzleti könyvek, trószerek